

PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 10 d' Octubre de 1880

Núm. 10

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 » »	3'50 » »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per eadavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. = CRÓNICA GENERAL per *Artur Masriera*. = NOSTRES GRABATS per *Eduart Tàmaro*. = BIBLIOGRAFIA. JOCHS FLORALS DE 1880 (continuació), per *J. Laporta*. = LA NIT Y TÚ (poesia de Victor Higo), traduïda per *Eusebi Cort*. = LA PARROQUIA DE SANTA MARIA DE LA MAR DE BARCELONA per *P. Company*. = TEATRES, per *F. M.* = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = BELLAS ARTS, per *X.*

GRABATS. = MADRIT. VISTA DE ARAVACA. Dibuix de *Amal*; grabat per *Payá*. = FRANCISCO BAYEU. Dibuix de *Garcia*; grabat per *Perez*. = TARRAGONA ARTÍSTICA Y MONUMENTAL. Dibuix de *Rigall*; grabat per *Toro*. = LÁPIDA DE SANTA MARIA DE LA MAR Y SEPULCRE DE L' ARDIACA BERNAT LULL. Dibuix de *Tàmaro*; grabat per *Floris*. = L' EMION.

CRÓNICA GENERAL

Han passat ja las firas y festas de la Mercé, sense dexarnos grans recorts ni haverse assenyalat per cap acontexement ó festetx extraordinari y digne d' esser molt especialment mencionat. No 'ns posarem á examinar la culpabilitat de qui hauria pogut iniciar mellor las referidas festas, ni 'ns desfarém en inoportuns impropers contra la Junta organitzadora de las matexas, com han fet la majoria dels periódichs locals; sino que ressenyarém á la lleugera l' mes notable y digne que meresca ser posat en conexement de 'ls benévols llegidors de LA ILUSTRACIÓ CATALANA. En nostre número anterior vam

donar compte, com se merexia, de la sessió celebrada en lo saló de Cent de Casa la Ciutat pera col·locar los retratos d' en Claris y en Balmes, acte que fou sumament concorregut, y ahont l' auditori, despues d' aplaudir justament las memorias biográficas degudas als senyors Collell y Coroleu, admirá los magnífichs retratos al oli dels dos il·lustres patricis, fets ab lo bon acert que acostuman los distingits artistas senyors Borrell (Pere) y Reynés. Las il·luminacions, regatas y castells de fochs, no 'ns oferiren cap novetat, perque, sense tenir res de censurable, tampoch nos mostraren cap innovació artística, ni 's presentaren ab altre forma que la rigorosament rutinaria. Lo tornetx á usansa de l' *Etat Mitxana*, que

DIBUIX DE AMAT

MADRIT. — VISTA DE ARAVACA

GRABAT PER PAYÁ

tant pomposament s'havia anunciat, tingué lloch en la *Plassa de Toros*, y si be's vegé un xich de bona voluntat per part dels encarregats de sa direcció, fou un espectacle, que com molts havian previst, ni's portá á cap ab lo lluhiment y propietat necessaris á festa consemblant, ni produhí l'efecte que altres vanament pensavan.

Mes lo que verament mereix esser retret, ja per haver sigut obra de la iniciativa particular, ja per lo bon éxit y unánime aprobació que de tothom ha merescut; es la font lluminosa que l'acreditat fabricant de máquines de cusir, senyor Escuder, alsá en la *plassa de Palacio*; y la cascada en forma de pont aixecada per encarrech d'una comissió de propietaris del *Ensanche* davant del carrer d'Aragó y que executá molt acertadament l'intelligent artista senyor Robert. Totes dues obras foren visitadas ab afany per tots los barcelonins y 'ls forasters que en número considerable vingueren, cridaren ab justicia l'atenció per sos ben combinats efectes y encertada construcció, y meresqueren ser citadas per tothom com los dos mellors espectacles de nostres passadas festes. Rebin, donchs, l'actiu senyor Escuder y la comissió de festetx del *Ensanche*, l'afectuosa enhorabona dels qui, com ells, estiman tot lo que pugua contribuir á embellir nostra ciutat per medi del avansament y la millora.

Axó es tot lo important que oferiren las firas de 1880, inclohent los diferents espectacles teatrals que durant tot l'any ja fan (com diu ab acert un apreciable diari local) notable y atractiva á Barcelona; si be nosaltres no creyem com ell, que las *corridas de toros* (que desgraciadament en las darrereras festes havem vist reiterar) també ajudin á son bon nom, cultura, embelliment é importancia.

**

Durant l'última desena, poch fecunda en acontexements variats pera fer atractiva exa secció, s'han inaugurat en lo *Seminari conciliar* y en la *Universitat literaria*, los respectius cursos académichs pertanyents á 1880-81. En lo darrer d'aquets centres tingué lloch la obertura ab tota la solemnitat acostumada y ab la assistència de las primeras autoritats, corporacions y la majoria de catedràtics de las diferents facultats. Lo il·lustrat Dr. D. Fructuós Plans y Pujol fou l'encarregat de la oració inaugural, y llegí un magnífich y apreciable discurs, que fou acullit ab vivas mostíes d'entusiasme per lo escullit auditori que sapigué estimar degudament lo bon criteri y acabada forma ab que 'l docte senyor Plans tractá de la íntima afinitat y perfecta germanó que hi ha entre la fé y la veritable ciencia. En molts altres centres d'ensenyansa, y en las academias d'art é industria, també hi ha retornat l'activitat, comensantse per tot las agradables y afanyosas tascas de la intel·ligencia y lo treball.

**

Mentres s'espera la prompte inauguració oficial del camí de ferro de Ripoll á Sant Joan de las Abadesas, quin acte, segons tenim entés, vindrá á presidir lo excel·lentísim senyor ministre de Foment y 's celebrará ab espléndida cerimonia; ha vingut la noticia de la concessió feta pera construir una tram-vía desde la estació de Sils á la vila de Santa Coloma de Farnés. LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA no pot menys que celebrar aquestes milloras que son una ferma y eloquent prova de la activitat progresiva que en Catalunya regna.

**

A Melbourne, una de las ciutats mes importants de Australia, empori del comerç y navegació del novísim continent, acaba d'obrirse la primera Exposició universal que are fa un any s'iniciá, trobant lo pensament magnífica acullida en lo gubern del país y en la majoria dels productors d'Europa y América. Lo telégrafo ha portat la nova de la obertura de la Exposició y diu que l'éxit d'aquesta supera á las esperansas de sos iniciadors. Las produccions de tots los pobles y 'ls fruyts del treball y la industria de totas las rasses, s'agermanan allí en encisador aplech y mostran l'avansament y la cultura de cada nació, ensenyant las maravellas del progrés, la ciencia y l'art, al indígena fill de la Nova-Holanda, que sens dubte deu admirar y benehir exas innovacions civilisadoras, fillas de la pau, la germanó y la constancia, que donan vida y fan renaxer als pobles.

Mes al costat d'aquestes entusiastas manifestacions del avens universal, ¿quí es, que no llegeix ab tristesa los telégramas en que tots los periódichs donan compte dels conflictes esdevinguts en l'Orient entre la Inglaterra y la Turquia, ab motiu de la ocupació de la ciutat de Dulcigno pe 'ls albanesos? ¿No es una vergonya que en lo segle XIX s'hage encare de recorrer á las escuadras blindadas pera esclariar fets, jutjar afrontas ó venjar agravis?

ARTUR MASRIERA.

Barcelona 7 Octubre de 1880.

NOSTRES GRABATS

VISTA DE ARAVACA

Aravaca, vila de la provincia de Madrid situada sobre un baix turó y á l'indret de la carretera Real de Castilla la Nova, presenta una senzilla perspectiva, de que dona bona idea nostre grabat. Entre sos moderns recorts deu contarse 'l de que allí morí 'l distingit pintor y dibuixant Balaca, y segons tenim entés lo dibuixant Amat volgué representar á ell mateix y al dit Balaca en los dos cassadors que 's presentan casi á primer terme.

FRANCISCO BAYEU

Fou Francisco Bayeu y Subias natural de Saragossa, y nasqué en 1734. Deixeble distingit de Lujan, en sa escola 's formá sa amistat ab lo després també célebre y distingit pintor Goya y Lucientes. Pensionat á Roma per l'Academia de Sant Fernando de retorn á Espanya, entaulá íntimas relacions ab lo célebre pintor Mengs y col·laborá ab ell en diferents é importants pinturas del Palau Real de Madrid. Continuant sempre sa amistat ab Goya, qual fama anava creixent de dia en dia; en 1774 hi entaulá 'l parentiu de cunyat per lo casament d'aquell ab sa germana Josepha Bayeu. Junts treballaren Goya y Bayeu en la pintura del temple de Nostra Senyora del Pilar de Saragossa; y entre molts altres obras sevas descollan en lo Museo de Madrid diferents quadros d'assumptos mitològichs uns, relig'osos altres y alguns de género. Essent Director de l'Academia de Sant Fernando y primer pintor de Cámara, morí en Madrid en 1795. Son retrato, que reproduhim, es obra del repetit Goya, y figura ab lo n.º 529 en lo museo de pinturas de Madrid.

TARRAGONA ARTÍSTICA MONUMENTAL

Es remotíssima la fundació de la ciutat de Tarragona, puix fluctúan las opinions entre 'ls pobles pelásgichs, índichs, fenicis, hebraichs, etc., y desde antich apareix com á capital de la *Cosetania* segons acreditan numerosas medallas. Son nom *Tarraco*, que molts derivan del hebreu, significa, segons uns, *reunió de pastors ó plebs*; y segons altres, que descomponen lo vocable en los de *Thara* y *Gou*, significa *la robusta, la forta*. Aquest calificatiu, per sa situació y singulars defenses, apar que adquirí gran predominí, puix aixís entre 'ls Romans l'anomena *Martial*, y l'espanyol Prudenci la titula: *Arx Iberia*, ó sia fortaleza de l'Iberia.

Si forta y prepotent era Tarragona avans de la vinda dels Romans, als dos germans Cneo y Publi Escipió fou degut son major esplendor é importancia, en termes de que Plini l'anomena «la ciutat dels Escipions.» Elevada á colonia Romana per August, fou també erigida en Convent jurídic, pera la reunió de las Assambleas y arreglo dels negocis polítichs y administratius de la gran provincia que portava 'l nom de *Tarraconense*; y llavors restá justificat lo dictat de Pomponi Mela qui l'anomena *opulentíssima*. Aumentaren sos títols é importancia cada dia, segons ho acreditan la profusió y magnificencia de sos antichs monuments, y entre ells las monedas repeteixen lo grandió dictat de *Colonia vixtrix togata Tarraconensis*, (C. V. T. T.); ço es: «Colonia vencedora y togada de la Tarraconense;» lo que ab altres moltes empreses en que sortí triunfant l'acreditada valentia de sos naturals justifica l'us de la palma victoriosa que avuy ostenta en lo cim de sa corona.

Lo grabat del present número dona lleugera idea d'alguns dels monuments que éncara recordan la grandesa de Tarragona, segons demostrará aquesta breu exposició. En los números 3 y 5 se reproduheixen la portella y porta ciclòpea, y part de las murallas ciclòpeas, obra dels pobles Pelásgichs, que la construhiren pera defensa de son petit recinte contra 'ls iberos sos pobladors; obra fortíssima formada per medi de grans pedruscos sens pulimentar, sobre dels que després dits iberos construhiren altres murs; y acceptada aquesta base pels Romans, sobre d'ella alsaren sas murallas ab petites pedras de fil posadas ab simetria, unas llisas y altres diversament almohadilladas. Notabilíssima la porta ciclòpea, quals jambas forman sis grans pedruscos, y un sol d'enorme la llinda; també té especial carácter la porta de Sant Antoni, (vista n.º 1), oberta en lo mur Romá, y construhida en part ab fragments escultòrichs de l'època, si tota la construcció no pot considerarse Romana.

La torre ó sepulcre dit dels Escipions (vista n.º 7), se troba prop de la antiga via Aurelia, que conduhia á Roma, essent monument que ha donat lloch á molts controversias, puig alguns volen que fos lo sepulcre ó per lo menos memoria funeraria erigida pel exércit als Escipions, simbolisant l'exércit los dos soldats que están ab ayre afligit sobre 'ls dos pedestals; y altres creuen que sols era un sumtuós sepulcre particular, comprobant l'existència d'altres sepulturas de menor importancia á l'entorn, las últimas paraulas de la avuy corcada inscripció en dos ratllas que 's troba sota la coronisa, sobre la que s'opina terminava l'últim cos una

piramideta quadrangular, y que diuhen en singular, SIBI REMANERE; y per fi deu saberse que tal volta aclariria tots los duptes una lapideta que 's conta existia entre 'ls dos soldats en lo segon cos, y que fou arrencada per ordre del Cardenal Cisneros en lo segle XVI, qui després de passar per allí volgué conservar-la en son poder.

Mes envers lo Vendrell, y atravesat per la carretera ó dita via Aurelia, se troba l'arch triunfal de *Sura*, vulgarment Bará, magnífich per sa mateixa senzillesa y bona planta general arquitectónica. Sa inscripció, igual en las dos caras, y de la que 's conservan majors vestigis en la d'Orient, posada en l'arquitrabe, aixís com l'altre en lo fris, diu: EX. TESTAMENTO. L. LICINI. L. F. SERG. SURÆ. CONSTRVCTVM. ço es: «Erigit segons lo testament de Luci Licini Sura, fill de Luci de la tribu Sergia.» Ostentosa mostra de l'opulencia de la citada familia, aquest monument, que conta prop de dos mil anys, ha sigut modernament restaurat ab acertada parsimonia.

Si terribles foren las vicissituds de Tarragona per las invasions dels Goths, que produhiren la sortida dels Romans, y per las embestidas dels sarratins, que l'assolaren y tingueren subjecte; després de sa reconquista pels Comtes de Barcelona fou restablert son arquebisbat; y donada al nou arquebisbe Sant Olaguer en 1148, aquest l'ineudá á Robert d'Aguiló, dit lo Burdet, qui firmá l'acte d'ineudació en l'iglesia avuy dita de Santa Tecla la vella, immediata á la Catedral, y 's titulá Príncep de Tarragona.

Resolgué Sant Olaguer, de retorn de Palestina en 1124, que fos erigida la sumtuosa catedral á qual ábside coronat de lladroneras, defensa que feyan necessaria las circumstancias, presenta lo grabat n.º 4; y no essent possible una descripció la més lleugera de tan soberba fábrica en aquestes ratllas, sols será possible consignar que segons estil típic de l'època, además de l'ábsit central major, destacan los dos petits ábsits laterals; domina l'estil románich en las dos naus laterals del temple y en lo claustre, y s'opina que també, además de las dos portas laterals de la fatxada, dominava en la central, que 's presumeixia la que dona pas al claustre, fins que en temps del arquebisbe Olivella, en 1282, fou construhida la esbelta nau del centre, d'estil ojival, al que també corresponen la magnífica actual porta major y la torra de las campanas; torra en la que, segons pot notarse en nostre dibuix, los calats y columnetas de sos finestrals foren trencats quan s'alterá la costum de que las campanas penjessen per complert en l'interior. Entre las majors preciositats d'aquesta catedral deuen mencionarse 'l grandió bany d'August, avuy utilisat pera fonts baptismals; lo preciosísim gran retaule de l'altar major d'alabastre de Sagaró al que apenas emulá 'l de Poblet; y entre 'ls sepulcres l'acabadíssim de l'arquebisbe lo infant don Joan d'Aragó en lo presbiteri.

En lo carrer que passa pel detrás del circuit de la catedral se troba la capella de Sant Pau, quina fatxada, segons lo dibuix n.º 8, es digne d'especial consideració per la singularitat de son estil románich, aventurantnos á exposar l'idea de si las dos altas columnas de sos ánguls indican un intercolumni d'un edifici més antich.

La Creu de Sant Antoni (dibuix n.º 2) es altra de las moltes creus de terme alsadas en lo segle XVI, delicada y de bonas esculturas adequadas al objecte de sa erecció, á la vegada administratiu y religiós.

L'artístich aplech d'ánforas, capitells y altres objectes arqueològichs de la part superior de nostre dibuix, dona lleugera idea de la magnífica colecció d'antiguetats clássicas del Museo Tarragoní, aumentat per desgracia ab riquíssimas despullas dels principals monastirs de la provincia; y aquesta té avuy per emblema, ó escut d'armas, d'azur (ó blau) los quatre principals rius que la fecundan sobre camp d'argent.

LÁPIDA DE SANTA MARIA DE LA MAR

Y SEPULCRE DE L'ARDIACA BERNAT LULL

En lo curiós treball *Apuntacions históricas y costums tradicionals de Santa Maria de la Mar*, que ve ab lo present número, poden llegirse algunas noticias respecte á tal iglesia, de la que no ha deixat d'ocuparse cap de las obras que parlan dels monuments principals de Barcelona, además d'algunas monografias especials; y actualment sabém que 's troba en vias de preparació un extens y metódich treball, iniciat á consecuencia de la visita á dita iglesia, efectuada per l'*Associació catalanista d'excursions científicas*.

Iguals en son contingut las dos lápidas de la porta oriental que surt avuy al carrer de Santa Maria y avans al fossar anomenat de las Moreras, la que copiém escrita en catalá, essentho l'altra en llatí, diu aixís:

EN NOM DE LA SS. TRINITAT AD HONOR DE MADONA STA. MARIA FO COMENSADA LA OBRA D'AQUESTA ESGLEYA LO DIA DE STA. MARIA DE MARS L'ANY 1329, REGNANT N' ANFÓS PER LA GRACIA DE DEU REY D'ARAGÓ QUI CONQUES LO REGNE DE CERDENYA

Lo gust y colocació d'aquestes làpides recorda las de la porta de S. Ivo en la Seu, y aixís s'acredita una vegada més l'executable orgull dels parroquians de Santa Maria, los que vulgarment han anomenat á tal iglesia dihentli la Catedral xica.

Moltas son las memorias que en inventaris de Santa Maria, y especialment en lo Llibre de las Llunas, se troban de son ardiaca Bernat Lull, qual sepulcre, que també copiém, amagaren molts anys uns domassos posats en mal hora davant del nintxo que guarda son sepulcre en la paret dreta de la capella de Nostra Senyora de Montserrat; y descobert modernament lo context del epitafi de dit sepulcre, que traduhim, diu aixís:

ACI JAUEN LO HONORABLE SENYOR BERNAT DE LULL DOCTOR EN DECRETS Y ARDIACA DE LA MAR EN LA IGLESIA DE BARCELONA Y SA MARE LA SENYORA BERENGARIA LULLA Y DIT VENERABLE ARDIACA ELL MATEIX POSÁ PERSONALMENT LA PRIMERA PEDRA DE AQUESTA IGLESIA Y MORÍ ALS IO DE LAS KALENDAS DE JULIOL DE 1358.

L'ERION

Aquesta màquina aereonàutica inventada per l'enginyer americà de Sant Lluís, Stout, reuneix, segons son autor, dos ventatjas principals: la volatilitat, y la facultat de mouers en diferents direccions, regintse particularment pera son arreglo ab lo vol de las aus. Lo aparato consta d'un globo prolongat, sólidament subjecte á dos tubos buits d'acer, als quals están anyadits molts altres pera oferir variats punts de resistencia. Aquests tubos tenen un march ahont se troban disposats los ejes de las rodas, y sota una cuneta pera los passatjers, útils, etc. Tot l'*Erion* ab sos accessoris pesa uns 1,000 kilógramos; los brassos ó alas, tenen cada hù tres metres de llargaria, 1'22 d'ample y 3 milímetros de gruix. La volta d'una roda en semblant aparato es equivalent á la aletada d'una au quals alas tinguessin 24 metres de llargaria y 10 d'amplaria. Las voltas se fan en número de 350 per minut y ab semblant forsa la màquina pot volar ab condicions favorables ab la velocitat de 1'5 kilómetres per minut.

Atenent l'autor á que 'ls extrems de las alas serveixen á las aus pera elevarse y la part mitja pera moviment endavant, afegi á la màquina las quatre rodas, cada una ab set brassos posats de tal manera que la volta de quiscuna equival á l'aletada d'una au de vol velós.

EDUART TÁMARO.

BIBLIOGRAFIA

JOCOS FLORALS DE BARCELONA. — 1880

Any 22 de sa restauració

(Continuació.)

Penediment dú per títol la poesia distingida ab lo premi de la viola d'or y d'argent, essent autor d'ella lo mestre en gay saber don Marian Aguiló. A tots los qui coneixen al poeta per ses anteriors composicions, entre les que n'hi ha de mérit gens inferior al de la que avuy nos ocupa, á tots aquells que hajan estudiat ab deteniment les obres mes capdals de la nostra lírica moderna, no 'ls vindrá pas de nou lo sapiguer qu' es lo senyor Aguiló entre 'ls poetes del renaixement catalá un dels primers, potser lo primer, en rendir á la forma lo tribut que ella 's mereix; d'aquesta manera ja no es d'estranyar que s'hi trobe en la poesia *Penediment* aquella correcció que ha d'exigirse en tota obra literaria pera esser digna de figurar en llochs tants distingits com lo que 'l Consistori senyalá á la esmentada composició del reputat mestre balear; totes les estrofes, de la primera á la darrera, tenen aquella fasomia que revela á les clares la ma destra del senyor Aguiló, y aixó sens que lo correcte de la versificació y lo polít del llenguatge amague, com en altres obres, la vuydor del fons ó la pobresa de les imatges; molt al contrari, en la poesia de que parlém es de notar en gran manera la concurrencia de condicions ben oposades á les que s'acaban de mencionar. Si haguessem de retrauren una mostra, qualsevol fragment de la composició 'ns serviria pera 'l cas; pero val més que 'l lector fassa per ell mateix la tria, ben segur de que es la poesia del senyor Aguiló digna de llegirse més d'una vegada y de que hi aprengan en ella molts dels que consideran la forma en una obra poética com á cosa d'importancia secundaria.

Si en aquest punt no li hem trobat tatxa á la poesia *Penediment*, ja no podrém dir lo mateix considerantla baix un altre aspecte; l'assumpto ha estat tractat de sobres avans d'ara, y si en aixó hi manca originalitat, tampoch n'hi trobarém gota en lo plan de la composició; l'autor ha dit lo que tantes vegades han dit d'altres y al ferho ha seguit un patró que no presenta pas novetat; no ho dihém pera rebaixar en res lo mérit de la poesia, que en nostre concepte ja fa prou qui com lo senyor Aguiló sap vestir un pensament gastat ab tanta riquesa de detalls que encanta per més que no vinga de

nou; lo senyor Aguiló ademés ha lograt expressar lo pensament ab una vehemencia que no gayre sovint se troba en poesies consemblants; ab molt bon acert va tenir en compte 'l Consistori aquesta qualitat y la posá en primer terme al estampar lo judici que li meresqué la composició á que 'ns referím.

Distingida ab accésit, ve á seguiment en lo llibre que 'ns ocupa la poesia *L' Anfiteatre*, del jove escriptor don Ramon E. Bassegoda.

Ja se sap que en moltes ocasions la grandesa dels assumptos que han probat de tractar alguns dels nostres poetes no ha servit més que pera posar en evidencia la mesquinesa de ses facultats, y se sap que més de quatre vegades s'han malmés bones disposicions ab l'afany d'escometre empreses que no son pera tothom y que al cap y á la fi si alguna cosa han de portar es l'amanejament del que satisfet d'haver trobat la fórmula pera resoldre certes dificultats se complau en ferne gala á tot' hora.

Aixó que acabém de dir, tal vegada fora de lloch pera alguns de nostres lectors, nos ha vingut á la memoria al emprendre l'exámen de la poesia del senyor Bassegoda; *L' Anfiteatre* té per títol, y en dihent aixó n'hi ha prou pera procurar guardarse de la primera impresió que ha de produhir la lectura de la poesia, ja qu' es de temer lo perill de trobar en ella una de tantes odes com brollan cada dia de la fecunda musa de nostres poetes, odes que ben examinades son quasi sempre *lo mateix maniquí ab diferents vestidures*. Per fortuna no es d'aquesta lley de poesies la que aném á examinar; es més aviat una oda que si bé no sorpren per la novetat del plan, com acertadament va fer notar lo Consistori, té per un altra banda condicions que ho compensan; no 's troba en ella una sèrie d'estrofes treballades ab major ó menor enginy pero vuydes de fons, sèrie que en moltes poesies d'aquest género pot acabarse de la mateixa manera després de dues que després de mil estrofes; la poesia del senyor Bassegoda está continguda en los límits necessaris y pot ben dirse que ni li manca res ni res li sobra; lo pensament está desenrotllat per complert dins de les curtes dimensions de la composició y no s'hi troba la més petita part sobrerá; aixó es segons lo nostre judici lo que més parla en favor de *L' Anfiteatre*; aixó y aquella manera de dir justa y elegant, y aquells tochs poéticos ben ensopegats, y sobre tot aquella especie d'entonació vigorosa que es á la obra poética lo que la llum á la pictórica, tot plegat fa que la composició del senyor Bassegoda sia ben digne d'ocupar lo lloch que li fou assignat. Tal vegada ben examinada aquesta poesia deixeu veure un xich massa l'efors que l'autor ha tingut de fer pera véncer les dificultats de sa execució, emperó així y tot l'obra es molt estimable y fa concebir la esperansa de que temps á venir donará ben saborosos fruyts lo talent poétich del senyor Bassegoda, si segueix la bona via que ha de durlo á adquirir una major experiencia y un xich d'aquell desembrás que encara li manca pera fer que s'hi veja en ses obres una execució més espontánea.

Don Joseph Martí y Folguera, de Reus, es autor de la poesia *Lo botxí del rey en Pere*, premiada ab lo brot de taronjer ofert per la Diputació Provincial de Valencia. Poca cosa 'n dirém d'aquesta composició, ja que á nostre entendre ab poch n'hi ha prou pera que quede ben comprés lo judici que havem format d'ella. Es de sobres coneguda la historia del terrible escarment, ó més ben dit venjansa, que 'l rey Pere maná fer en los defensors de les llibertats de Valencia, donantlos á beure metall fos de la célebre campana de la Unió; ella ha donat al senyor Martí y Folguera assumpto per una poesia en la que 'l butxí mateix conta per pessas menudes la espantosa escena. La descripció es animada, interessant; la frase dura, concisa, com exigia la mateixa feresa del assumpto; en aixó no podem tenir més que paraules de llohansa pera 'l senyor Martí; emperó no es pas lo que havem dit lo únich que 's fa notar en *Lo botxí del rey en Pere*; «lo Consistori 's dol de trovarhi alguns detalls que perjudican la bona impresió del conjunt», y efectivament no 's necessita la ilustració de les distingides persones que formavan aquell jurat, ni 'l detingut exámen que degueren fer de cada una de les obres presentades á concurs, pera comprendre tota la veritat de les paraules que havem copiades de la memoria; qualsevol que tinga regulars coneixements en lletres veurá á la primera llegida de la poesia que l'autor ha cuydat de presentar un quadro ple de veritat y acolorit ab tintes vigoroses, pero ab certa pobresa de detalls y ab un descuyt de la forma que no vindrá de nou al qui conega moltes altres obres del senyor Martí, que pecan del mateix mal, sens que aixó sia negar lo molt que valen per un altre concepte.

Montesa cristiana té per títol un romancet que meresqué accésit y es degut á la ben tallada ploma del mestre en gay saber don Francesch Ubach y Vinyeta. No 's pot duptar que guanyaria molt aquesta composició ab que l'autor hagués procurat reduhirla un xich, ja que ara resulta poch ó molt pesada ab tot y estar correcta-

ment escrita, principalment per l'escás interés que en lo lector desperta la primera part, qu' es la més desmayada; en la segona creix la vivor y la darrera es en veritat la que dona á la composició tota la importancia que ella té; la lluyta que en aquesta part del romanet descriu lo senyor Ubach está pintada ab la destresa que tothom li regoneix, essent molt notable 'l trosset ab que acaba, desde aquells versos:

«—Rey Pere, 'l cadí
de Montesa baixa
á fe' acatament
com deu á tas plantas.—»

Lo llenguatge es propi y de bona lley y la versificació ben treballada; aquestes qualitats se descobreixen al primer cop d'ull en la poesia que 'ns ocupa, que es certament mereixedora de la distinció que li fou acordada.

J. LAPORTA

(Seguirá)

LA NIT Y TÚ

(Traducció de LOS CANTS DEL CRÉPÚSCLE de Victor Hugo)

La nit d'estiu d'ahir ab son aixam d'estrelles
tatxonant son mantell de richs colors,
era digna de tú, poncella entre poncellas!
Tan fresca era sa calma, tan dolços sos vapors,
tan mollament gemian sas auras vagarosas
vessant com brillants perlas rosadas amorosas
per demunt de nosaltres y las flors!

Jo estava davant téu en extásis sotmés
d'ardor y d'alegria embadalit,
y mon esguart tenia de ton esguart suspés
y admirava ton front de respandor vestit;
y sense qu'un sol mot me revelés ta pensa
aixís qu'ella tenia dintre ta ment naixensa
l'endevinava ja mon esperit.

Jo á Deu, factor suprém, de tot cor benehía
perque en la nit y en tú volgué abundós
á dojo derramar sa gracia y armonia;
perque, com pera fer de mi 'l sér més ditxós,
vos féu á tú y la nit tan puras y tan bellas,
tan plenas de perfums, de brills, de maravellas,
tan suaus y encisadoras á las dos.

Benehescámlo, sí, ab fé profunda, eterna:
es ell qui feu ton ánima plasant;
es ell qui feu lo mon; qui mos ulls enlluherna;
qu'enagena mon cor de tendre sentiment;
qui al fons de tot misteri te impresa sa petjada;
es ell que aquí en la terra brillar fa ta mirada
com los estels en mitj del firmament!

Sí: es Deu qui 'l sér amor com terme de tot posa;
qui l'amor nos promet de tot com preu!
L'amor, en qui tot viu, sobre qui tot reposa!
Deu es qui, més que 'l jorn, hermosa la nit féu;
Deu es qui en lo teu cos, ma tendre soberana,
L'hermosura ha vessat ab abundancia ufana
y l'amor ha vessat en lo cor méu!

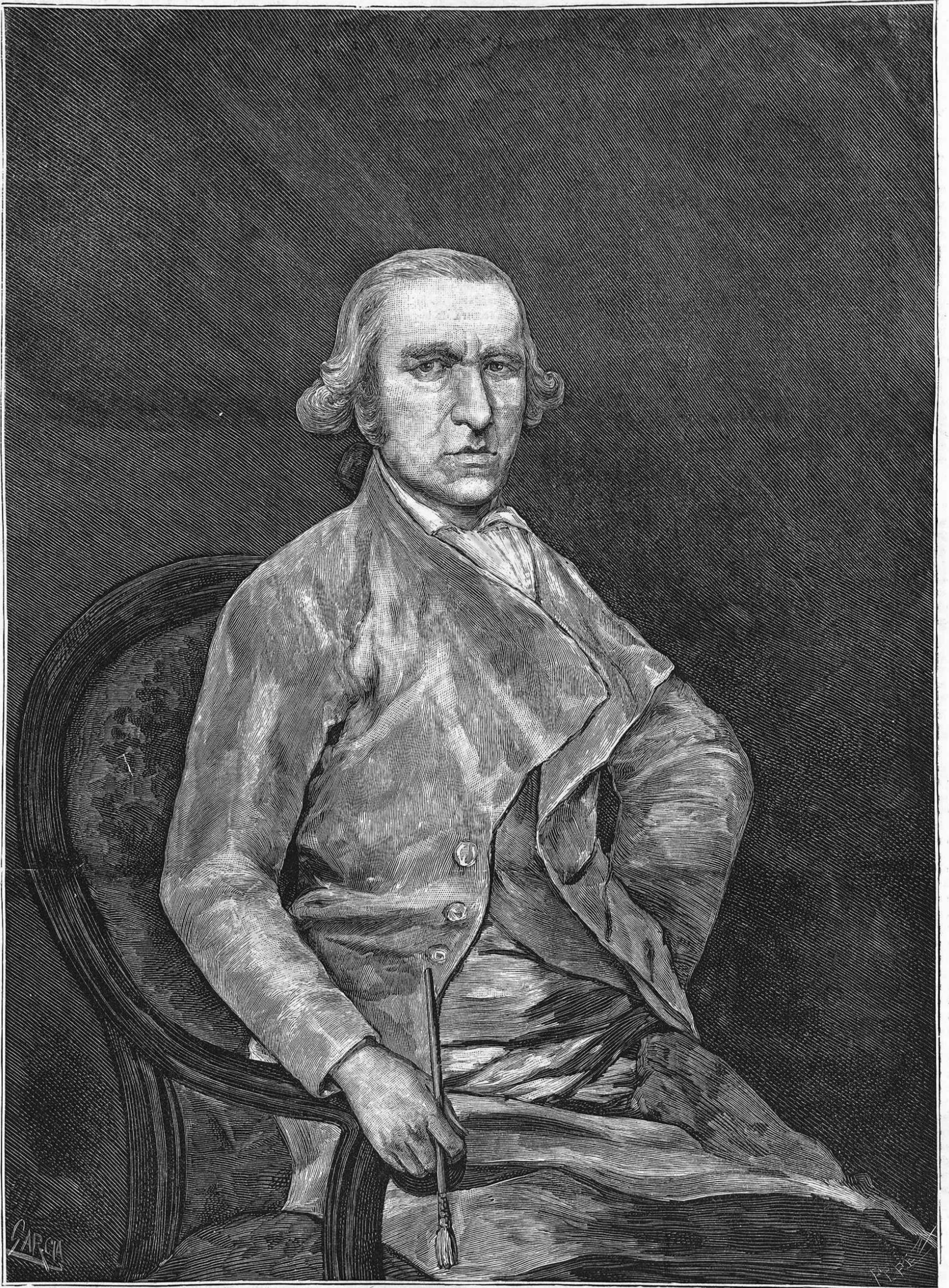
¡Deix que t'estime donchs! ¡Oh! l'amor es la vida;
l'amor es lo secret que 'ns fa bregar;
es tot quant l'home anyora, tot quant ab ansia crida,
quant veu sa juventut cap á la posta anar!
Sens ell res es complet; sens ell res claror dona!
L'hermosura es lo front; l'amor es la corona;
¡deixat, donchs, oh mon ángel coronar!

Lo qu'omple l'esperit, lo qu'omple la memoria
no es pas (tenho en la ment sempre gravat),
ni un mesquí gratat d'or, ni menys un poch de gloria,
pols que l'orgull reporta del ferestech combat;
ni la folla ambició que viu sols de quimeras
y va, com un vil corch, desfentho tot en queras
ab lo doble rastell de son dentat;

Oh, no: lo qu'á las ánimas pera estar satisfetas
los manca es de dos ments lo dols acort,
los sospirs ofegats, las mans llarch temps estretas,
lo bes, nitit perfum, licor embriagador,
y tot quant un esguart d'un altre esguart dins mira,
y totas las cansons d'aquesta dolça lira
que bat en nostre pit y 's diu lo cor.

Tot quant devall del cel sent en sí una existencia
subjecte está á una lley superior:
tot té en lo mon marcat son lloch de preferencia
hont nit y jorn l'instint l'atrau ab ferm ardor.
Té 'l pescador la nau hont la fé l'acompanya,
lo cisne té l'estany, l'áliga la montanya,
y l'anima, mon ángel, te l'amor!

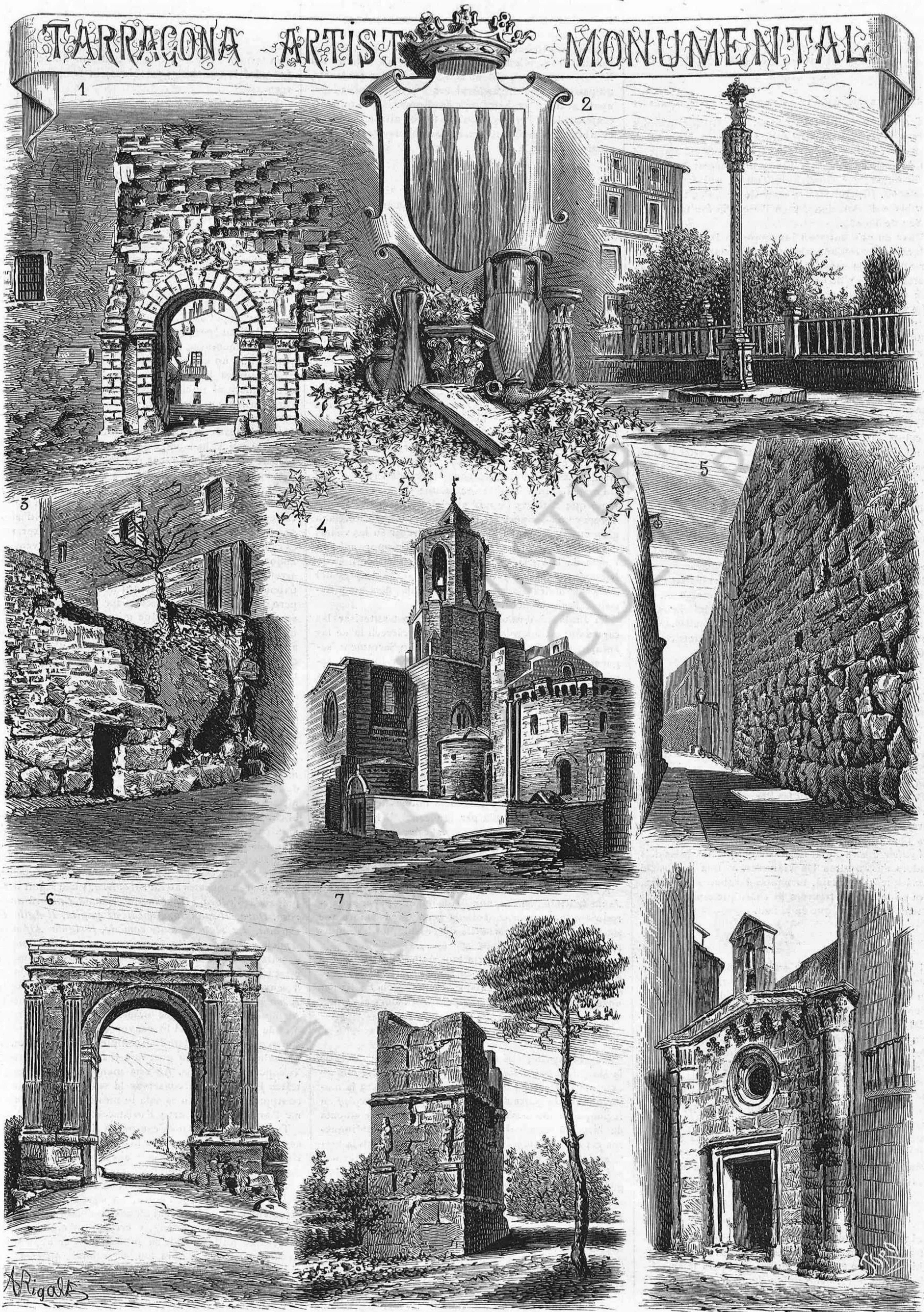
EUSSEBI CORT

DIBUIX DE GARCÍA

FRANCISCO BAYEU

GRABAT PER PEREZ

1. Porta de Sant Antoni. — 2. Creu de Sant Antoni. — 3. Portella y porta ciclopea. — 4. Catedral. — 5. Murallas ciclopeas. — 6. Arch triunfal de Sura (Bará).
7. Torre ó sepulcre dels Escipions — 8. Fatxada de l' iglesia de Sant Pere.

DIBUIX DE RIGALT

GRABAT PER TORO

LA PARROQUIA
DE
SANTA MARIA DE LA MAR (1)
DE BARCELONA

APUNTAIONS HISTÓRIQUES — COSTUMS TRADICIONALS (2)

Tant prompte com se permeté construhir temples pera la religió cristiana, s' edificá en Barcelona y sobre un sorral, segons tradició, la capella de Santa Maria de las Arenas, en la que 's fundá un convent de monjos de S. Agustí, per Quirich de Toledo, qui fou son primer abad. Dit Quirich va esser després elegit y consagrat bisbe de Barcelona, y en l' any 665 fou traslladat á la Seu de Toledo.

Quan en 713 entraren los moros en Barcelona, estipularen los cristians ab lo rey Abdelazis pera poder permanexer la capella de Santa Maria de las Arenas oberta al servey de la religió de Jesu-Crist, y pagavan pera tal permís una crescuda pensió.

Lo primitiu temple tenia la fatxada en lo que fins avuy era conegut per lo fossar de las moreras, y va esser costejada sa construcció per los devots feligresos, principalment.

***

Aumentantse la riquesa y la població de la ciutat, fou menester edificar una iglesia més gran, y en 25 de mars de 1329, essent bisbe de Barcelona en Pons de Gualba, se colocá la primera pedra de l' actual temple, y aixís ho manifestan dos lápidas, una catalana y altre llatina, posadas en la fatxada d' orient, y se comproba també per acta escrita en pergami que 's conserva en l' Arxiu de la M. I. Junta d' Obra.

No se sap lo nom del savi y modest arquitecte que dirígi las obras de tan magestuós edifici, en lo que 's terminá l' última volta als 15 agost de 1383 y se celebrá la primera missa als 15 agost de 1384, haventse empleat pera sa construcció 54 anys, 7 mesos y 9 dias.

Consta aquest temple de tres elevadas y esbeltas naus, divididas per 16 columnas de poch diámetro (1 m. 60) y de 16 m. d' elevació. La longitud de la iglesia es de 75 m. ab 4 de profunditat compresas las capellas. La latitut de la nau central es de 12 m. 50, y las dels costats de 6 m. 25.

***

Estantse construhint lo temple, un incendi cremá lo interior, la sagristia y lo cor, pero costejat pels feligresos (com la construcció en general) se restaurá, ajudant ab bona cantitat lo Rey en Pere lo Ceremoniós per intervenció del Cardenal de Pamplona, qui era Ardiaca de Santa Maria.

En 1428 un terratrémol sembrá 'l pánich y desolació en Barcelona, y no obstant las lleugeras parets de Santa Maria de la Mar, las altas voltas de 170 pams d' alsada no varen cedir al sacudiment, com tampoch en los dels anys 1448 y 1525.

Al sufrir nostra ciutat lo siti de Felip V las balas dels sitiadors destrossaren las vidrieras, y una disposició ordená que 's tapiessin, tornantse á restaurar en 1779, época en la que va treurers lo chor, que estava al mitj del temple, al igual que en la Seu.

***

Al extrem del ábside se troba la porta del Born, y consta per las Ordenansas de la Confraria de S. Jordi, de la que solament formava part la noblesa catalana, que en los torneigs los mantenedors al entrar en la plaza del Born, avans d' anar á saludar al Rey, anavan devant d' aquest portal á fer acatament á Nostra Senyora de la Mar; y en lo mateix lloch, ab imponent y fúnebre aparato, se celebrava la cerimonia d' aixecar la excomunió al anar al patibul los presos excomunicats.

Als costats del retaule major hi ha l' escut d' armas de la universitat de parroquians, format per las quatre barras de sanch concedidas per Wifredo lo Pelós. Lo Comte En Ramon Borrell concedí la Creu de S. Jordi y 'l Rey Pere lo Ceremoniós la Corona Reyat, segons la usavan los Reys d' Aragó. Además á la barba del escut se veu un mar de azur, agitad en plata.

***

En lo presbiteri de Santa Maria han tingut lloch fets molt notables. En 10 de Juny de 1571 don Joan d' Austria hi va oír missa avans d' embarcarse pera la expedició de Lepant. En 13 novembre de 1701 se celebraren

las velacions de Felip V y la seua esposa Maria Lluisa Gabriela de Saboya; y en primer Agost de 1708 se revalidaren los desposoris del arxiduch Cárles d' Austria ab la primcesa Isabel Cristina de Brunsvik. Quant la canonisació de S. Miguel de los Santos y los Mártirs del Xapon, se reuniren allí, en Maig de 1862, dos cardenals, un patriarca, quatre arquebisbes y catorze bisbes espanyols avans d' embarcarse pera Roma; y ab motiu del centenar de S. Pere, se reuniren també allí, en 1866, un nombre respectable de prelats espanyols avans de emprendre dit viatge.

***

Las funciones religiosas se celebran ab magestuosa pompa y solemnidad, en la que 's titula insigne parroquia de Santa Maria de la Mar.

Quinze anys avans de que lo P. Tomás Estella instituí en Roma la associació de la *Minerva*, ja s' havia instituhit en Santa Maria, en l' any 1524. Se creu també que avans de 1573, se comensá á celebrar ab solemnidad la professó de la octava de Corpus; y la institució de las quaranta horas, fundada per los parroquians en 1682, te una antigüetat de 93 anys á las establertas en la Catedral y otras parroquias.

***

Una vegada l' any, lo dia de S. Matías, se reuneixen en lo chor de la iglesia de Santa Maria los parroquians caps de familia, y per majoria relativa anomenan los obrers que han de administrar y representar la parroquia durant l' any, ab arreglo á las antiguas ordenansas, que foren aprobadas per lo Prelat y confirmadas per lo papa Gregori XIII ab butlla dels 20 d' Abril de 1573.

La M. I. Junta d' obra forma una respectable corporació que disfruta de molts privilegis. Son tinguts los obrers com á senyors alodials del temple, y exerceixen gran autoritat; tenen lo dret d' intervenir en las visitas del Prelat en la iglesia, y no solsament l' acompanyan en l' acte de la visita, sino que poden cubrirse quan lo Diocesá no fassia; y se cubreixen també després del *Ave-Maria* en los sermons dels divinals oficis quan assisteix l' ajuntament.

La Junta d' obra es la única que pot autorisar las captas durant las missas, tenint á son cárrech la de las ánimas del Purgatori y la del Santíssim Sacrament, segons possessió inmemorial concedida per lo papa Clement VIII en butlla de 9 d' Agost de 1595; donar permís pera celebrar las funciones religiosas, y manté lo privilegi de tenir cadiras en lo Chor, formant una sola corporació ab la Reverenda Comunitat en lo presbiteri, en lo chor y en tot altre lloch que assistescan, dret ratificat ab convenis solemnes, en especial lo Concordat de 7 de Juliol de 1796 y 'l del 23 Mars de 1800.

Forman la *Obra*, un president, que sempre sol esser un noble, quatre vocals y l' administrador del Plat de Vergonyants, (piadosa institució autorisada per Breu de Sixte IV y confirmada per Ignocenci VIII en primer Septiembre de 1484), essent aquest cárrech de confiansa, que consisteix en fer caritat als pobres vergonyants de la parroquia, sens tenir que donar compte de la recaudació ni de la entrega de lo recaudat.

Además está constituída junt ab l' *Obra* la il·lustre *Junta de Vinticinquena*, nombrada igualment per los parroquians, pera esser consultada per l' *Obra* sempre que sia menester y la importancia dels assumptos ho requereisca.

Desde 1858 está establerta també una Junta de Beneficencia, la que á més de socorrer als malalts pobres ab servey facultatiu y aliments, sosté una escola de dia per noys y altra per noyas, y una per treballadors al vespre.

***

Menció especial deu ferse, al parlar de Santa Maria de la Mar, dels bastaixos ó macips de ribera, puig ells ab extrema generositat transportaren gratuítament la major part de la pedra necessaria pera la construcció, y en recompensa fou posada sa imatge entre la ferramenta de la porta principal; constituíts en gremi obtingueren capella y bandera propia, que 's conserva en la mateixa iglesia; y entre altres privilegis propis de l' época, se 'ls hi concedí que lo Viático pera los agremitats pogués sortir per lo portal major ab tal de que no descuidessen cremarhi totas las nits una llantia y tenirlo ben escombrat á sas despesas.

***

Actualment están encara en us en aquesta gran iglesia las tradicionales y antigas costums, las que contribueixen moltíssim á donar esplendor y magnificencia als actes religiosos y á sostindre en los feligresos lo amor y esperit de corporació que tan distingeix á la parroquia de Santa Maria de la Mar de Barcelona.

P. COMPANYY.

TEATRES

INAUGURACIÓ DE LA TEMPORADA D' HIVERN

Ja tornem á ser á la que 'n podriam dir temporada formal dels espectacles escénichs; la temporada d' hivern.

A l' estiu, en que tot es expansió y alegría, 'ns basta poder passar la vetlla á la fresca, devant d' espectacles que no 'ns preocupen y que més aviat nos fassan esclatar en una riallada que no pas posarnos massa serios. Pero al hivern es tot al revés: lo desolat de la naturalesa sembla que 'ns fa concentrar y 'ns prepara pera impresions més nobles. Per aixó es al hivern quan les funciones teatrals tenen més importancia y lluhiment y quan tenen lloch tots los estrenos y aconteximents artístichs. Y 'ls empresaris, que quan lo públich li va ells ja 'n tornan, s' apressan á obrir los teatres del interior aixís que la calor amayna y á oferir alguna novetat que 'ls proporciona un bon despatx á la taquilla.

Aquest any hem comensat bé, gracias á Deu, que no cada any se pot dir.

En el Liceu (perque la gent no s' encarrilava cap al Circo), comensaren les funciones ab un quadro de Companyia que no era ni tan sols soportable, pero en lo qual figurava la célebre Donadio, únich atractiu que determinava al públich á pagar uns preus escepcionals pera sentir unes óperes que de tan velles ja tothom sab de memoria. Pero la Donadio per sí sola basta pera fer omplir lo teatre, y aixís ha passat. Les poques representacions que s' han dat del *Barbero* y *La Sonámbula* han sigut altres tants plens qu' han procurat á la cantant bona cullita d' aplausos y á l' Empresa més que regulars ingressos.

La veu de la Donadio es tan fresca ara com la primera vegada que vingué á Barcelona, la manera d' afiligranarla es la mateixa de sempre, l' art de l' expressió es cada dia major: la admirable facilitat ab que vens los majors obstacles y les dificultats qu' ella mateixa 's crea, arrencarán sempre ovacions com les que 'l públich li tributa. Potser que á segons qui no li agrada 'l género, pero sempre s' haurá de reconeixer lo mérit. Nosaltres sentirem á un espectador que mitx enfadat deya:—Aixó no es cantar, aixó es fe 'l rossinyol.—Pero per sentir aquest rossinyol se poden pagar vuyt rals d' entrada, li contestá un que tenia al costat. Y nosaltres creyem que tenia rahó.

Lo degá dels nostres teatres, lo clássich, lo de Santa Creu, ha aparegut elegantment restaurat, ab la supressió de la línea de butaques del anfiteatre del primer pis, y lluhint en cambi en los baixos una verdadera garlanda de palquets que ab ses ayroses baranes de ferro permeten lluhir per complet los vestits de les senyores, de manera que un dia d' entrada plena es alló una corona de bé de Deu que 'ls ulls s' hi encantan; aixís estava la nit del 22 del mes passat en que obrí ses portes al públich. En ell actúa la Companyia italiana de que forman part la senyora Marini y 'l senyor Ceresa, ja coneguts dels nostres lectors, y han donat fins ara tal variació á ses funciones que, passat de *La Pamela*, no s' ha repetit encara cap de les produccions representades. Comensaren aquestes ab *La Straniera*, y han seguit després ab *La Vedova*, *l' Danicheff*, *Fernanda*, *La serva amorosa*, *Dora*, *Il suicidio*, *Fuochi di paglia*, *Il figlio di Coralia*, *La signora dalle camellie*, *Il signor Alfonso*, *Amleto* y *Dita di Fatta*. Com no es aquesta l' ocasió d' examinar les obres, dirém solzament que en totes ha estat bé la Companyia, distingintse la senyora Marini y 'l senyor Ceresa principalment en *Fernanda*, *Dora*, *Il suicidio*, *Pamela*, *La signora dalle camellie* y *Amleto*. Ab aquesta última tingué ocasió de donar una prova més de lo molt que val lo senyor Ceresa, en la nit de son benefici, obtenint un écsit complet, aplausos á desdir y regalos de molt bon gust que li feren los abonats y 'ls concurrents diaris. Ab esta mena d' espectacles lo teatre Principal pot conservar la seva fama antiga y continuará reunint en sa sala lo més triat de Barcelona: l' aristocracia del art y l' aristocracia del diner.

També ha comensat sa campanya 'l teatre Romea, y en ell lo Teatre Catalá qu' es lo que més nos interessa. Ha inaugurat la llista dels estrenos *La bolva d' or*, comedia en tres actes original de don Joseph Feliu y Codina, de la qual no volém ocuparnos encara porque estém convensuts que son autor, en vista de sa primera representació, voldrá ferhi algunes esmenes (com es ja de costum en nostre teatre), y creyém qu' alguna n' hi pot fer que millore molt sa producció. Per avuy sols farém constar que l' obra fou ben rebuda, qu' está generalment ben escrita y dialogada ab naturalitat, y que té un primer acte molt superior als dos restants. Vistes les altres representacions, serém més estensos.

Tal ha sigut l' inauguració de la temporada d' hivern en los principals teatres de Barcelona, y es ben segur que cada any per aquest temps voldriam poder dir com enguany:—Deu n' hi dó! F. M.

1) Aixís se troba escrit lo titol de l' iglesia en los llibres de sos Arxius.

2) Aquest treball fou llegit per son autor en sessió ordinaria de l' Associació catalanista d' excursions científicas.

NOVAS

Lo dia 2 del corrent tingué lloch l'inauguració de lo Centre Aribau ab una vetllada literaria-musical, en la que prengueren part los coneguts poetas senyors Guimerá, Oller, Verdú, Gallard y Novell y los joves músichs senyors Manel Daniel, Dordal, Valldealde, Pujol y Blanch que executaren bellissimas y escullidas composicions de Gounod, Donizetti, Hauser y Wagner ab verdadera conciencia y ajust musical. Omplia lo saló que estava adornat ab bastant gust, nombrosa y escullida concurrencia que aplaudí tots los treballs dels esmentats autors, y acabada la sessió foren obsequiats ab un espléndit refresch, ofert per lo propi Centre, á tots los poetas, músichs y representants de la premsa que habian concorregut á la vetllada.

S' acaba de fundar una associació catalanista en la villa de Valls, la que tindrà per objecte lo despertament del esperit pátri en totas sas manifestacions artísticas, científicas y literarias. La nova societat s' anomena *La Pátria Catalana*, essent president de la mateixa lo jove y entusiasta redactor de *L' Aureneta* de Buenos-Ayres, don Ramon Roca Sans.

Dimecres passat al vespre va donar en lo Saló de Cent de casa la Ciutat una vetllada literaria y musical la secció catalanista de la Juventut Católica. L' objete era obrir los plechs dels autors premiats en lo certámen musical promogut per dita secció, essent lo tema d' aquest uns goigs de la Mare de Deu de Montserrat (lletra de mossen Jascinto Verdager), composta pera coro de noys ab acompanyament d' orga, fagots y contrabaix. Resultá obtenir la joia 'l jove compositor de Sans don Francisco Laporta, y un accésit don Carlos Llopart; las otras duas composicions distingidas ab accésit resultaren anónimas, atribuhintse á dos reputats mestres d' aquesta ciutat. Baix la direcció del autor s' executá la obra premiada, que va agradar y s' hagué de repetir, essent de notar en ella lo sabor eminentment popular que la caracteriza, á més del acabat treball de composició. En la part musical de la vetllada hi prengueren part las senyoretas Musté y Llorens y los senyors Barba, Ribera, Gimferrer, Porta y Camps; lo president de la secció llegí un magnífich discurs y alguns socis van llegir poesias, entre aquestas la de mossen Jaume Collell que té per títol *Montserrat*. Va ser aquella una magnífica vetllada á la que hi assistí una concurrencia molt numerosa y distingida.

Hi ha constituída á Bilbao una institució, propietat de la Santa Casa de Misericordia, que porta per doble fi facilitar la instrucció pública y socorrer l' indigencia. La *Biblioteca instrucció y caridad* es la que posa al alcans de totas las classes socia's un centro de lectura assurtit abundantment de tota mena d' obras y sostenint un aplech de revistas y periódichs lo mes cumplert y escullit, cumplint ab un dels fins qu' hem indicat. Invitats á remetrehi nostra IL·LUSTRACIÓ, ho hem fet ab molt gust, y ho retrayém ara tan sols per invitar als altres periódichs catalans que no tenen noticia d' aquella institució, y á nostres autors, á que hi envien sas publicacions contribuint á la realisació de tan caritativa idea: axís també cumplim ab la petició que 'ns fa la *Biblioteca instrucció y caridad de Bilbao*.

Ara sols nos toca d'oldrens de que en Barcelona y demés punts importants de Catalunya no tinguem bibliotecas per l' estil que per tendir al objecte de la de Bilbao, no trigarian á omplirse, gracias á la coneguda generositat de nostres autors.

La Protectora infantil es lo primer centro establert en Espanya pera 'l reconeixement de didas y colocació de las mateixas. Verdaderament qu' un establiment de aqueixa classe feya falta á Barcelona, y sols cumplint los estatuts que la direcció ha tingut la galanteria de remetrehi, ja comptará desd' ara nostra ciutat ab un centro protector dels infants digne de compararse ab los altres del estranger. La casa compta ja ab un escullit material de tots los aparatos que la ciencia moderna te declarats com á útils pera l' important assumpto de sa institució, comprats á París. Te montat un local apropiat instalat en lo Portal del Angel, 12, principal, visitable per medi d' uns magnífichs cromos-targetas que reparteix y dels quals nos ha fet l' obsequi d' enviárenos un bon numero.

Nosaltres saludem á la *Protectora infantil* y li desitjem bona sort en la realisació de sa humanitaria idea.

S' ha publicat lo programa de premis del primer concurs que tracta de celebrar la *Sociedad Madrileña pro-*

tectora de los animales y de las plantas. Los temas per las obras originals que demana son los següents:

1.º Historia, ventatjes y serveys prestats per las Societats Protectoras. 2.º Beneficis dels aucells insectívoros. 3.º Utilitat que 'ls animals y las plantas en general reportan al home. Los temas per las obras traduhidas son: 1.º Cartilla del mestre d' escola. 2.º Manual del carreter y del cotxer.

Las obras s' enviarán, ab las condiciones d' altres certámens á Madrid en la Secretaría de la Societat, Valverde, 8, principi al, fins al 31 de Desembre próxim. Poden esser escritas indistintament en espanyol, francés, alemán, inglés, italiá, ó portugués. Del catalá no s' en resa; per aqueixos senyors la llengua catalana es més estranya que l' inglesa ó alemanya.

Reproduhim del *Diari Catalá* del 4 del corrent, la plausible nova de que ha quedat constituhit en Madrid lo *Centro Catalá*, haventse procedit á l' inauguració ab gran entusiasme. Molt nos complaurá que dit Centro s' esmeri ab lo millor éxit, en tot lo relatiu á son institut.

Ab motiu de l' inauguració del corrent curs académich, que tingué lloch lo dia primer del mes en nostra Universitat literaria, ab gran pompa y ab notable concurs de catedráticos, autoritats y representants de Corporacions; tinguérem ocasió d' apreciar las milloras fetas en dit edifici, essent notables las del gran saló, los primers treballs pera la instalació de la Biblioteca y la comensada galeria de retratos de Rectors de dita Universitat.

En lo vestibul tinguérem ocasió de veurer las campanas destinadas pera lo rellotje, vuydadas en Vich per don Miquel Forcada. De ditas campanas, la de las horas pesa 1,077 kilógrams, y la dels quarts 564.50. Portan abduas en una cara del cos l' escut de dita Universitat ab corona Real y dos branques de llorer, y en la part oposada inscripcions en aquesta forma.

La de las horas:

HUJUS ÆRI CAMPANI
MICHAËLE FORCADA VIC. CONFLATI
ANNO MDCCCLXXX
REGN. ALFONSO XII
ALUMNI ET MAGISTRI ACADEMIÆ
BARCINONENSIS OBTEMPERATE SONO

La dels quarts diu:

CYMBALUM
A. MICH. FORCADA. VIC.
ANNO MDCCCLXXX
FUSUM.

Don Francisco Puigjaner y Gual ha remés á nostra redacció un prospecte de sa obra *Historia de la villa de Valls*, prospecte que contenint l' índice de l' obra nos ha fet formar d' ella favorable concepte. Diu son autor, segons traduhim: que eres hi ha tan interessant com lo coneixer l' historia del país que nos ha vist naixer... y que per tal motiu havia cregut prestar un servey á sos compatriotas... quant y més que ningú fins are s' havia dedicat á borrarnejar y publicar unas malas Memorias.»

Segons l' esmentat índice que extractém, l' *Historia de Valls* contindrà: acabada noticia de sa situació topográfica y primers pobladors; antigüetat de la vila, de sas cavalleries de pareatge y resclosas; noticia histórica desde sa restauració y cessió á Sant Olaguer y després al príncep Robert d' Aguiló, fentse menció de sas iglesias, castells, etc.; Universitat de Valls, Jurats, Prohoms, Batlles y altres cárrechs; Fabricació de panyos en lo segle XIII; Privilegis; restauració del castell; epidemia de la glánola; turbulencias en temps de don Joan I; acunyació de la moneda *bissana*; beneficencia pública en lo segle XVI; creació dels *Mossos de Valls* en lo segle XVII; organizació de las *Esquadras* y serveys prestats pels *Mossos*.—*Vigatans y Butiflers*; Notables obras públicas en lo segle XVIII; sa actitud y situació en la guerra de l' independéncia; creació en la guerra civil del primer Batalló lleuger de Valls, que prestá especials serveys; Bandós de l' *Olla y Rostit*; Ayguat de 1850; Descripció de Valls actual; costums populars; las *Torras ó los Xiquets de Valls*, etc.; ullada retrospectiva en tres capítols y en lo últim llarga menció dels homes célebres y notables de Valls, seguint després un escollit apéndice de documents auténtichs. Aquesta obra, ilustrada ademés ab bon numero de lámimas, está en vias de publicació, admetentse suscripcions en Barcelona en la llibreria de Lopez Bernagossi, y en Gracia en l' Imprenta del carrer de l' Encarnació núm. 42; y no dubtém que prestará la general utilitat que li atribueix son autor.

D' enhorabona 's troba la tan necessaria é interessant

publicació d' historias locals de Catalunya, y entre las últimas recordém: la de Tarrassa per Ventalló, la de Canet de Mar per Xiqués y Soler y la de Vilanova y Geltrú per Coroleu, á las que han precedit moltras otras, extensas y ben coordinadas.

Lo *Centro Graciense* doná en lo dia set de Setembre una vetllada literaria musical que fou molt lluhida. Se llegiren treballs de las Sras. Moncerdá y Massanés y dels senyors Ubach, Vidal, Soler, Guimerá y altres. Los intermedis foren amenisats per los distingits pianistas Srs. Daniel y Pujol, terminant la festa ab un animadíssim ball de societat.

Celebrém moltíssim la noticia de que per lo Ministeri de Foment s' ha disposat que fossen empresos los estudis necessaris pera algunas reparacions que son molt urgents en lo magnífich monastir de Santas Creus.

En l' impossibilitat de respondrer individualment al gran numero de cartas que rebém tant d' Espanya com de las provincias d' Ultramar; felicitantnos per la aparició de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA; doném á tots las mes expressivas gracias desde nostras columnas, assegurant que procurarém fernes dignes de la confiança que nos ha dispensat lo públich y á las cartas de que havém fet mérit.

A l' hora de entrar en máquina aquest numero, terminava en lo gran Saló de Cent de nostra Casa Consistorial l' escrutini pera l' elecció de mesa del primer Congrés Catalanista, resultant elegits los senyors següents:

President, don Valentí Almirall; Vice-Presidents, don Frederich Soler y don Ramon Arabia, y Secretaris, don Joan Maluquer, don Rossendo Arús, don Emili Vilanova y don Narcís Campmany.

En lo numero vivent donarém més detalls del acte.

LLIBRES REBUTS

FRUYTA DEL TEMPS.— Ab aquest títol acaba de publicar don Julio Francisco Guibernau una colecció de poesias, la major part de las quals revelan las opinions avansadíssimas del autor en política y en filosofia. Ab aquest llibre lo senyor Guibernau s' acredita de molt regular versificador, y si aquesta qualitat fos per sí sola suficient pera reputar un poeta, l' autor del llibre mencionat, se hauria colcat, ab la publicació del mateix, á una envejable altura entre la numerosa joventut qu' ab molt profit conrea la poesia de la terra; pero ab tot deslluheixen y no poch lo mérit d' aquesta obra, l' excepcióisme y 'l cinisme portats fins á l' audacia per lo que respecta als sentiments mes delicats de l' home, que dominan en casi totas las planas del llibre en qüestió. Aquest ha sigut esmeradament estampat á casa en Tasso y 's ven al preu de 8 rals en la llibreria del senyor Lopez Bernagosi.

BELLAS ARTS

La *Exposició París*, que durant l' estiu no havia mostrat més que los fruyts dels pintors y escultors pensionats en Roma, qu' aprofitant las vacaciones de la academia de aquella artística ciutat han vingut á reveurer sa patria portant ab ells sas obras, ab las que s' hi han vist los avensos fills del amor al art y sa perseverancia en l' estudi dels bons mestres, ha tornat á sa vida anterior, á son moviment artístich, vejentse de dia en dia més freqüentada per personas amantas de nostras glorias artísticas y ávidas d' admirar las obras dels que, sens mourers de nostra estimada Catalunya, saben donar variació á sas concepcions y fan que sigan justament celebradas y conegudas.

Durant lá desena que acaba de transcórrer numerosas han sigut las obras exposadas en dit local, la major part degudas al jove pintor don Leopold Roca, un dels que també forman part de la colonia catalana en Roma.

L' artista senyor Roca se dedica á la pintura, per la que se li veuhen bonas disposicions tan en lo relatiu al dibuix com en la part de colorit. Es mostra de lo que deixém dit la *Sorrida de missa* y *Lo Trovador*, quadros al oli últimament exposats, y en los que si be se hi veu certa inexperiencia y poca seguretat en la aplicació del color, en cambi produheixen bon efecte de conjunt, com per exemple lo primer dels quadros citats, que 's recomana per la naturalitat en la agrupació de las figuras y per lo tó general. Aquesta obra es de las que més bé indica en son autor las felissas disposicions que posseheix pera 'l cultiu de tan difícil art, mes es també la que revela la indecisió en lo modo de fer, y sobretot en los tons en general rebuscats y aplicats á copia de molt treball.

L'artista deu treballar sa obra esborrant y retocantla fins que no hi sapiga més que fer, mes l'espectador sols deu apreciar lo que veu, y desitja entreveurer en ella una simplicitat que l'afecti y 'l'cautivi.

La figura del *Trovador* es una academia, obra d'estudi, y mereix los majors elogis la testa que es, de color fresch y apuntada ab seguret.

Una numerosa colecció de dibuixos que 's troba també en la citada *Exposició*, es deguda al mateix senyor Roca, qui en ells fá gala de la destresa que té en lo maneig del llapis. Sobresurt d'entre aquestos un bonich y ben fet retrato.

Los artistes que habitualment resideixen en nostra capital han mostrat també que no en vá los hi passa 'l temps per encaminarse vers á la perfecció del noble art que conreuhan.

Conegudíssims son de nostre públich los paisagistas senyors Armet y Urgellés, lo primer elegant sempre en sas concepcions en mitj de son reconegut amanerament, y lo segon traslladant á la tela ab tota sa veritat, á la naturalesa que embelleix á voltas; donchs bé, aquestos dos artistes son los primers, que en la estació present, nos han fet admirar los fruys de son talent, exposant lo senyor Armet un paystatje de bonich conjunt y acabats detalls y lo senyor Urgellés una bellíssima página de la natura, deliciósissima per lo tot y per cada una de sas parts.

Lo senyor Carbonell, jove pintor, qual nom va cada dia essent més conegut, per agermanar sempre la poesia á la pintura, nos ha mostrat un quadret, bonica vanguardia de lo que exposará durant lo present mes, qual títol es *Lo Rosari*. Representa aquest la nau d'una igle-

sieta de un poblet en lo moment de resarse 'l rosari. Aquesta obra fou venuda avans d'acabarse de pintar. S'hi nota en ella que son autor te bons coneixements de perspectiva y pinta ab valentia y veritat, notantse com en totas sas obras certa idealisació, no filla dels detalls sino del conjunt per los llochs per ell sempre escullits.

Duas son las obras escultóricas que havém tingut ocasió de veurer, y totas duas denotan en sos autors l'avens, y las disposicions que tenen pera lo cultiu del art de Phidias. Son aquestas degudas al senyor Llimona, pensionat en Roma per lo Exm. Ajuntament de Barcelona, y lo senyor Font.

L'obra del senyor Llimona es un busto de més que tamany natural representant á un sacerdot del baix imperi. Lo pastís del modelat, las líneas correctas y plenas de veritat y l'expressió de la cara fan de aquest busto una verdadera obra de art que honra á son autor y deixa entreveurer lo molt que d'ell pot esperar la Corporació qu'ab tant acert lo protegeix.

Al senyor Font havém tingut ocasió de véurerli una figura que ell titula *Un pária en l'agonia*, y no podém menys que encoratjarlo, segurs de que seguint per est camí, logrará posarse á l'altura dels que ja s'han conquistat un nom enveuable cultivant tan noble art.

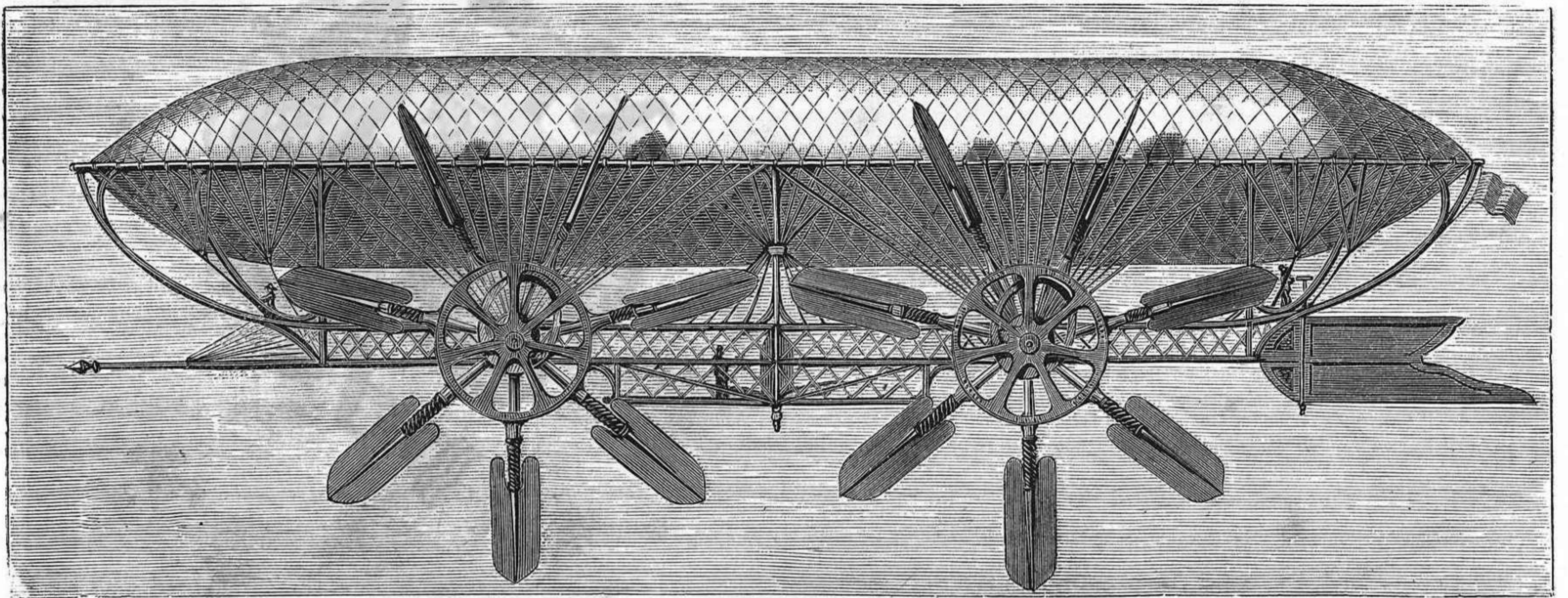
L'obra del senyor Font no volém dir que no careix de defectes; reconeixém que 'n té, mes suplexen á aquestos, que 's notan en los peus y mans de la figura, per lo ben estudiat del tors, los antebrazos, que están molt ben modelats, y la testa que es expressiva. Continui 'l citat artista per aquest camí y sempre 'ns tindrà á son costat com hi estarán tots los amants de la imparcialitat y rectitut en la crítica.—X.

DIBUJ DE TÁMARO

GRABAT PER FLORÍS

LÁPIDA DE SANTA MARÍA DE LA MAR
Y SEPULCRE DE L'ARDIACA BERNAT LULL
BARCELONA

L'ERION

MÁQUINA AERONÁUTICA INVENTADA PER L'ENGINYER AMERICÁ STOUT

CASAS RECOMANABLES

LA VERITABLE CERILLA D'ESPERMA, se vent en grós y en petit, en casa Pascual Perpiñá. Número 153. Passeig de Gracia, número 153.	SOMBRERERÍA de G. Estela. R. del Mitj, n. 19.	TALLER DE ESCULTOR TALLISTA, de Francisco Ribó. Carrer de la Diputació, n. 417.	TALLER de mármons, de M. Camí. P. de la Creu, 22
JOYERÍA y ARGENTERÍA, de F. de Asis Carreras y Compania. Carrer de Argentería, 9 y 11.	EBANISTERÍA Y MOBLES DE LUXO, de Gasset Viñas. Núm. 7. Passatje del Crèdit, núm. 7.	GRAN BASAR DE SASTRERÍA de J. Constans. Número 12. Carré Nou de la Rambla, número 12.	FÁBRICA D'OBJECTES DE METALL BLANCH Y DAURAT, de Francisco P. Isaura. Olm, n. 10.
GRAN ESTABLIMENT DE CERÁMICA, de E. Llistar. Carrer de Pelayo, número 32.	FÁBRICA DE TRANSPARENTS. Primera d'Espanya, de Jaume Boada. Rambla d'Estudis, 10.	GRAN FÁBRICA DE CARETAS, de Joseph Galcerán. Carrer Nou de la Rambla, número 12.	GRAN BASAR DE SASTRERÍA de Rabassó y Palau. Carrer Nou de la Rambla, 8, entresuelo.
FOTOGRAFÍA D'ADUCARD. Rambladel Centro.	MAGATZEM DE MÁRMOLS, de Francisco Planas. Núm. 14. Rambla de Santa Mónica, núm. 14.	FÁBRICA DE LLITS Y CAIXAS DE FERRO pera guardar diners, de J. Molera. Hospital, 67.	SOMBRERERÍA de Bartumeu Puig. R. Centro, 8.
FRANCISCO OLIVELLA, pintó y daurador de imatge. Núm. 3. Carrer de Ferlandina, núm. 3.	LAMPISTERÍA de Ramon Alsina. Girona, n. 117.	GRAN ARMERÍA Y QUINCALLERÍA de Lluís Vives y Comp. Carrer de Fernando VII, núm. 30.	BAUCELLS Y FILLS, constructors de carruatges de luxo y de tramvias. Ronda Sant Pau, número 9.
	JOYERÍA de V. de Masiera y fills. Fernando VII.		GRAN FARMACIA de J. Forn. Carrer Gignás, 53.